Број 117 У Новом Саду, у суботу 29. маја (11. јуна) 1910. Година XLV.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом вецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сване врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 57

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Гроф Тодор Бађањи Србима.

Јавили смо већ, да је гроф Тодор Бађањи, велики пријатељ Срба, био ноћ у очи избора у Новом Саду. И да је у 9 сати у вече са балкона гостионе Речеија говорио. Доносимо из тог говора оно, што је рекао о Србима. Он рече:

„Одавна сам дужан посету својим пријатељима Србима из радикалне странке И ето дошао сам. Хтео сам то много пре учинити, али није било прилике за то. Налазећи се у средини Срба радикала сматрам за дужност изјавити, да сам српском народу у највећој мери наклоњен. Ту своју наклоност нисам крио ни онда, када је бечка политика од Срба хтела начинити „велико издајнике“. Истина, и мене су често опомињали, да се налазим у друштву, које је „опасно“ по државу, дакле у друштву „велико-издајника“, али ме те опомене ипак нису задржале, да из све снаге потпомогнем тежње српског народа у погледу сређења српске народно црквене автономије и школског питања. Ја се ни сам дао задржати на своме путу и радио сам колико сам год могао. и учинио сам све, да се родољубиви програм српске народне радикалне странке у питањима автономије оствари. А колико су вредиле оне „опомене“, које сам ја добивао, то се каснијим догађајима доказало. Но међу тим, ја сам то знао, јер сам био тврдо уверен, да у овој домовини нема „великоиздајника“. То се доказало најбоље у Фридјунговој парници.

Држим, да је једини пут, који води срећи и благостању домовине, добар споразум са народностима. Ја, господо, говорим из уверења. Са мојим добрим старим пријатељем дром Ђуром Красојевићем, који је председник српске народне радикалне странке, стојим већ од много година у најискренијем личном и политичком пријатељству. И могу вам казати, да смо нашли небројено тачака, у којима се интереси српског и мађарског народа додирују. И те су додирне тачке наше странке у целости прихватиле и потрудићемо се, да их и изведемо.

Господо! Као што се неустрашиво борим за независност и слободу наше угарске домовине, тако ћу се исто одважно и мушки борити за интересе српскога народа, за неокрњеност његове црквене и школске автономије и за сваку његову културну тежњу. И свака неправда, ко је вама чини, биће ми повод за одмазду (реторзи у) против оног, који вам је неправду нанео.

Избор у Новом Саду.

Победио је — Шлезак!

Победио је онај, у чијем листу је писало пре избора:

Ко воли власт, ко има шта да очекује било за своју кућу било за своје синове, тај може припадати само владиној странци.

Победио је онај, у чијем листу је писало:

Ко ће вашој деци набавити звања, ко ће им помоћи да уђу у државну службу и дођу до леба? Не гроф Телеки, него влада.

Победио је онај, чији су кортеши говорили:

Ако не гласате за Шлезака, узеће вам лиценцију, звање, нећете добити код вароши посла, и ни у каквој ствари нећете имати право. Или гласајте за Шлезака или вам је боље да се селите из Новог Сада, јер ми смо данас моћни и силни. Сваку ћемо неправду извршити да вам се осветимо. А данашњи министар и жупан неће нам за то ништа.

Победио је онај, чији су кортеши говорили: Узми, лудо, кад ти се даје! Ко је још одбио новаца. А какво начело?! Та наш кандидат Шлезак променио је до сад пет пута начело, а променио би га био и десет пути, да је било прилике. Па шта му фали? Данас га бирају за посланика. Само луд се држи начела, паметан човек иде где му више даду.

И тај је Шлезак победио. И кад су му оног вечера давали бакљаду његови кортеши и они, који су добили од њега и они који се надају од њега, сви су поносно мислили у себи: Ми смо га изабрали.

А ђаво је презриво гледао из пакла на оне бајонете и сабље који су се блистали, и гледао на новац који је звечио и гледао на оне магарце, који се надаху добру не од државе, не од своје заједнице, него ишчекују своје добро за себе и потомке своје од једног малог ситног човека.

И тај се ђаво презриво насмеја на све то и рече: — Ја сам победио!

* * *

Кад је била бакљада Шлезаку, стојали су тамо људи запурени, са напетим живцима, разјапљеним устима и разрогаченим очима. Напрезали су своју памет да докуче: Хоће ли баш бити тако како су им обећали, да ће разјурити чиновнике, узети лиценције, и све користи дати њима који су изневерили своје начело, пљунули на прошлост и гласали на Шлезака На лицу им је писало: Ја сам онај, коме сте говорили: Гласај на Шл зака ако ти што треба. Та што ће сад после избора тај дугачак говор? Отерајте оне друге, да седнем ја. Узмите све онима, који нису гласали на Шлезака, и дајте нама! А Шлезак је говорио и говорио. Тамо су стојале и социјалисте, које су одреда гласале на њега. Он је њима обећао: Опште, тајно гласање!

И сад им би дуго чекати, те му гласно узвикиваху: А где је опште, тајно гласање. Зашто не говорите о општем тајном гласању?

Он је то чуо! Не може бити да није чуо. Нису га тим речима прекинули једаред. Али опет зато сад не рече ни беле о општем, тајном гласању.

Један је стиснуо песницу и викнуо: Преварио нас је!

Боже сачувај! Није вас преварио он. Ви сте хтели да будете преварени. Ви сте могли знати: да је Шлезак озбиљно хтео опште, тајно гласање, он не би пристао уз владу, која то никако неће. Као и ви: да сте озбиљно хтели опште тајно гласање, не би гласали били за Шлезака.

Социјалисте, које су гласале на Шлезака немају права да се туже да их је преварио. Они једини немају.

* * *

Спремали су да сред оне бакљаде пронесу мали црн сандук. На њему је писало: Умр'о радикализам!

То су у Хрватској и Славонији још пре више година радила дечурлија самосталска на више места. Сад је то прешло и овде. Та, забога, програм подрепашки и рад подрепашки треба да је свуда једнак.

Бедници! Ви, које су Куеновци упрегли у своја стаклена кочија, што толико поигравате? Зар што вучете стаклена кочија?! Зар што у тим кочијама седи велики господин?! И зар зато, што су вам обећали црвену перушку и кићанке? Добро вас је народ назвао: подрепаши.

Шта ви знате шта је радикализам? То је снага која се не руши, ако дође привремено на владу Куен и ако буде негде изабран Шлезак. Није то подрепаштво, које гине чим изгуби власт. Ви доиста имате себе на уму, кад тако мислите, јер кад би н. пр. сутра пао ваш велилики жупан, ви би изгубили њиме памет своју, снагу своју, сав ослонац свој.

Радикализам није поникао, није растао од милости силника, он се ослања на народ. Тај радикализам је претурио већ једном преко главе Куена и претуриће га преко главе опет. Њега и друге силнике Њега не могу истерати, из службе као вас, јер он не служи

Ако смо јуче и пали према невољалству, ми смо и данас поносни. Учинили смо своју дужност према савезницима нашим. Дали смо им око 300 гласова, а сваком том бирачу су и нудили и претили. И сваки остаде сталан А колико је уз вас независних? Уз вас су били они, које сте купили и застрашили и обећали им и који дахћу да их поставе на обећана места и даду им лиценције и лиферације и варошка посла

Наша савест је мирна. Нас није постигла новосадским избором никаква срамота.

Није додуше ни вас, јер ви не можете да се стидите онога, што је вашим госама извојевало победу. — Али запамтите добро ове речи: Кад деца ваша одрасту, они ће се место вас стидети. Стидеће се очева својих, који су чак и онако упрљаним реповима били подрепаши.

Који др. Шлезак?

Кад је у очи избора говорио гроф Тодор Бађањи у Новом Саду на пијаци, са балкона Речејеве гостионице, нашли су се неки да му гласно подвикну: Живео др. Шлезак.

На то је гроф Бађањи прекинуо свој говор, окренуо се онима који су викали: живео др. Шлезак и запитао их: — А молим вас да ми кажете који то др. Шлезак да живи? Да л' онај Шлезак, који је стојао уз либералну странку? Да л' онај др. Шлезак, који је био после опозиција? Да л' онај др. Шлезак, који је стојао уз Андрашијеву странку? Да л' онај др. Шлезак који је био члан мађарске независне странке? — Да л онај др. Шлезак који је пре неколико месеци гласао, да се даде неповерење министар-председнику Куену? Или напослетк да ли да живи онај др. Шлезак, који је данас приста лица те Куенове владе? Од толиких Шлезака, кажите ми сад који Шлезак да живи?

— Они који су викали: Живео др. Шлезак, не одговорише ни беле и после је био мир.

Кметско питање у Босни и Херцеговини.

Како из Сарајева јављају, једно изасланство ратара под предвођењем посланика др. Милана Сршкића предало је кабинетској канцеларији један меморандум У њему моле да се укине кметство. Износи се да сељаци сачињавају најмногобројнији и најјачи део становништва Босне и Херцеговине. Оно плаћа највећи део порезе у крви и новцу. Према томе је оно први предуслов за процват те земље. Но процват и напредак су немогући, до год сељак не постане прави власник свог земљишта и не располаже сам пригодом своје њиве, до год постоје остаци феудалног схватања о дужностима сељака, до год сељак при обрађивању земље, која му је од прошлих гене-

рација предана уз одговорност, мора стрепити, да ће та земља потомству његовом бити отета, па ма како је брижљиво обрађивао, дотле права напретка бити не може. Та несигурност и тај неуређени однос одузимају сељаку могућност, да се послужи кредитом, те тиме омогући привредније обделавање своје земље. Зато пати и тамо привредни напредак Босне и Херцеговине, зато је и државни порез у тим земљама много осетљивији но у другим земљама монархије. Кметско питање са неуређењем шумског и пашњачког питања биће увек сметња напретку, ако се за времена не уклоне. Годинама испуњујемо и вршимо савесно своју дужност а имали смо пред очима: „Небо је високо, а цар је далеко“. Данашњи долазак владарев пружа им наде да ће се и то питање, и то обавезно, из државних средстава повољно решити, и народ Босне и Херцеговине, те се и овај моћи развијати слободно, као остали народи монархије.

Председник угарског сабора

У политичким круговима живо се расправља о том, ко ће бити председник посланичке куће. Многи се спомињу као кандидати. Тако међу осталима и Јосиф Маркуш, главни градоначелник пештански и Хиероними, министар трговине.

Но као озбиљне кандидате спомињу бившег министра просвете Алберта Берзевицијa, садашњег председника мађарске академије наука. Затим се спомиње Бела Талијан и бивши потпредседник прошлог сабора Лудвиг Наваи. У обавештеним круговима поговарају, да ће сигурно Берзевици бити председник, само ако је вољан примити се те почасти. Председник горње куће биће свакако, као што „Нова Слободна Преса“ јавља, гроф Албин Чаки.

Турски престолонаследник у Београду.

Турском престолонаследнику Јусуф Изедин ефендији придодани су на службу док се буде бавио у Београду као гост краља Петра: генералштабни пуковник Боривоје Драгашевић и пешадијски мајор Душан Туфегџић, командант пешадијске школе гађања, као и многи други официри и виши чиновници. У Београду ће поред других свечаности бити и сјајно осветлење.

Затварање српских школа у Турској.

Јавили смо већ, да су турске власти затворила све српске школе у Пријепољу и Пљевљима. Сад телеграфишу из Пећи, да су и тамо затворене све тамошње српске школе привремено, док се не расправи спор турских школских власти са митрополитом српским Нићифором у Призрену.

Један обесан калуђер.

Пишу нам из Тителa: Од како су самосталци незаконитим начином дошли до већине на црквеном сабору, а и влада при изборима победила, од то доба овдашњи заменик пароха, отац Лаврентије Јеловац, ковиљски калуђер и подрепаш, који се назива већ будућим парохом тителским, тако се осилио и обезобразио да се то не да описати. При Закином избору нападао је радикалне бираче, грдећи радикале што су одузели манастирску земљу, која је калуђерска дедовина и мука, и под закуп издали, док му један Мошоринац не добаци: „А гле нашег детета Лазе, је ли то онај, што је на Мутњачи чувао гуске и прасице“. Други му нешто дебље, не баш лепо, пришиј и тако ти смутљиви криворизац стругну јер је видео да може зло проћи. Када се вратио са жабаљска избора, гадно је оговарао и ружио свог старешину, проту жабаљског. Ваљда из благодарности, што му његову глупост прикрива. Отац Лаврентије врло често, скоро сваке мешње мења стан, знате тражи удобност на коју је, кад је био Миронов ђак, служећи Кату, научен, а и господски у друштву са бирошем и Пиштом парадошом васпитан Радо се натурива у боља друштва где ћути као муха а не би ли се мукте напио. А умео је на неколико свечара да се покаже као прави калуђер који зна пити и опити се, као и што је на срамоту свог чина отишао незван на Закин банкет и тамо до зоре љуштио шампањер — на који је од мајена навикнут — тако, да се дрмао ељ то, кад се преко басамака кући враћао. Воли кале забаве и весеља, а богме воли и сплетке и лажи преносити. Но још вољије поверено му стадо стрићи; узима пристојбе где му и не припада. Хја, њему је стало да се газди, пошто има породицу, коју треба издржавати, као што он вели. Препоручујемо ту праву птицу, прет по тамљевној му власти, да мало на њега боље припазе, јер калуђер остаје и у мастиру као и на администрацији онај исти, грабљиви и несити калуђер. — **Истина.** —

Ваздушном лађом преко Океана.

Новинар Јосиф Брукер наумио је да састави ваздушну лађу, којом ће да прелети Атлантско Море. Његова замисао нашла је одзива, те се образовао одбор, који ће га новчано помагати. Ваздушна лађа биће способна за лећење по ваздушним висинама, а уједно и за пловљење по мору. У случају, да се несрећа догоди у ваздуху и лађа падне, да може наставити пут по води. Полазна тачка је приморска варош Кадиз у Шпањолској. Станице ће бити Тенарифа, Порторико, Хавана, Њу Орлеанс и Њујорк. Овај ће пут бити највећи, што је до сад у ваздуху учињен. Сад се испитују од стране научењака горњи ваздушни слојеви, а нарочито струје ветра. У колико те струје буду погодније, у толико ће и лећење бити поузданије. Занимљиво је, да на лађи има и кухиње, оделења за спавање, па на крову више седишта. Све онако као на каквој водној лађи.

Арнаути и даље терају своје.

Из Старе Србије пишу београдским листовима: Оклевање турских власти да похватане разојнике и побуњенике што пре и што строжије казне, дало је маха онима од њих, који су још слободни, да се поново скупљају у чете и да пљачкају. Таква једна се већ појавила у Морави под вођством Бакије, чувеног одметника, који је убио српског учитеља Јована из Ватине и још толико других Срба. Бакија, друг му Шанија и Саит агин син метнули су ових дана на српско село Пасјане рабош од 70 турских лира. Сељаци немају од куда толики новац платити, а још мање се имају коме жалити. На по сата око Гњилана, па чак и у самом Гњилану гнезду чувених зликоваца има читавих разбојничких дружина. Али место да њих гони, власт је дигла праву хајку на Србе сељаке, да њих, тобож наоружане, разоружа! За качацима се међутим и не чине потере!

---

† Павле Латинчић.

Данас пре подне је испустио своју младалачку душу Павле Латинчић, правник Покојни Павле је био украшен свима оним врлинама, које чине једног идеалног младића Лака му црна земља!

Време.

Према телеграфском извештају од 28. маја може се очекивати топло, местимице киша и гетровито.

Изјава.

Чуо сам, да ме је бесомучна „Српска Мисао“ у броју 26. напала животињски и да ми подмеће што не стоји. Са бесомучницима око „Српске Мисли“ разрачунаћу се пред судом, па ће се онда видети, колико су им подли нападаји на мене. А зна се, и зашто ме нападају. Хајке се не бојим, а доћи ће на ред и компањон господе око „Српске Мисли“, тамо њихов Рајачић. А показаће се онда, да сам правилно поступао и са кауцијом од 1000 круна, уложена у новчани завод, а и свотом од 330 К, која је употребљавана путем моје канцеларије за јамчевину при разним дражбама у предметима српских народно црквених фондова. И онда ће се видети, кога ће спопасти беснило. Што се тиче М. Будисављевића, и ту по обичају изврћу, но ако Будисављевић ипак мисли, да треба што о том да каже, нека изволи. Онда ћу и ја проговорити коју више.

Др. Жарко Миладиновић.

Брзојави „Застави“

Стигли 28. маја.

Седница српског народног црквеног сабора.

Ср. Карловци. Седница отпочела у 11 часова. Председава др. Пелеш. После оверовљења записника прелази се на дневни ред. На дневном је реду избор главног школског референта. Од пет компетената изабран је др. Веселин Ћисаловић проф. српске вел гимназије у Н. Саду. Затим је дошао на дневни ред избор референта за бачко будимску дијецезу. Од два компетента изабран је Љубомир Лотић. Оба ова избора поднеће се на потврду краљу и влади. Затим је Светозар Прибићевић означио у главном рад самосталне странке и побијао је оправданост протеста дра Жарка Миладановића у повреди пословника, кад је тражио краљев повереник, да му се поднесе дневни ред. Мита Клицин је говорио, да би самостална странка требала да означи она начела и правце којих ће се држати у своме раду, јер је то дужна и сабору а и српском народу. После говора др. Мите Мушицкога и Светозара Прибићевића председник затвара седницу у пола 3 часа.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић

ПОСЛА ДАЈЕМ
још 20-орици
ОПАНЧАРА,
вредни и солидни радници могу одмах ступити у посао. **Плаћам по пару 32 – 52 филера**
ПЕТАР КРАУС **млађи**
трговац кожа у **Вршцу.**
691 1–1

Продаје се
берберска радња у Даљу,
(Славонија)
Купци нека се обрате на администрацију „Заставе“.
1–1

За моју мању гостионицу
која се на видном месту налази,
тражим
вештог гостионичара.
Ступање одмах.
Милан Мразовић
гостионичар, Ириг Срем.
689 1—3

КУЋА
НА ПРОДАЈУ
у којој имаде четири стана за **издавање** у Новом Саду, Доситијева улица бр. 1 а. За услове упитати куће власника у истој кући. 634 3–5

ГУМА ЗА ОЛТОВАЊЕ
ВИНОВЕ ЛОЗЕ.
Сваки виноградар добро зна, да је **патент гума** за калемљење најбоља, најлакша, зато и **најјефтинија.** На једну килу патент гуме иду 10.000 пантљичица, но вадимо и нешто јаче за јаку лозу од 9600 пантљичица.
Даље нудимо **плави камен** на 1 килу по 60 потура, а на 100 кила по 57 потура.
Рафије најбоље 1 кила 76 потура, на балу јефтиније.
Поруџбине са стране одмах шаљемо.
Петровић и Пантић,
617 5–12 **Вршац**

СТАН
ЗА ИЗДАВАЊЕ за 1. јули 1910. састојећи се из две собе са сокака, 1 из дворишта лепа кухиња; ходник, шпајз, таван и комора за дрва, у Кисачком сокаку број 18. Ближа извешћа код куће газде у истој кући. 661 2–3

ПРОДАЈЕМ
због болести
СВОЈУ МЕШОВИТЕ РОБЕ РАДЊУ
(крајалераj)
са штелажама и тезгама заједно, у Кисачкој улици бр. 28.
За услове обратити се
674. 1–3 **Катица Крушедолац**
Нови Сад, Кисачка улица.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.